

A politikai kohézió 2020 utáni biztosítása

Marjorie Jouen, a regionális, vidék- és helyi fejlesztési, területi kohéziós és szociális innovációs uniós szakpolitikák szakértője, valamint a Notre Europe – Jacques Delors Intézet különleges tanácsadója elmondja véleményét az európai kohézió előtt álló útról.

A Brexit emlékeztet arra, hogy az Európai Regionális Fejlesztési Alapot (ERFA) az Egyesült Királyság kérésére hozták létre, miután az ország az Európai Gazdasági Térség tagjává vált. Mi minden történt 1975 óta! Azt gondolom, hogy e hosszú élet titka abban rejlik, hogy a regionális fejlesztési szakpolitikák minden egyes reform esetén képesek átalakulni, kezdve a kohéziós politika által létrehozott reformmal, amelynek idén ünnepeljük a 30. évfordulóját.

Minden programot tulajdonképpen az eszközöknek és a leginkább rászoruló területek jogosultsági feltételeinek spe-

ciális kombinációja jellemez, amelyek az adott időszakban választ próbálnak adni az európai kohéziót érintő aktuális veszélyekre. A kihívás azon problémák előrejelzésében áll, amelyeket több mint öt év múlva kell majd megoldani. Ugyanakkor nem a semmiből kell építkeznünk, hanem a meglévő dolgok javítását a mindenkori struktúrára támaszkodva kell végrehajtunk. Az alapelvek – a tagállamok és a régiók felügyelete alatt történő közös irányítás és társfinanszírozás, valamint a többéves és több ágazatra vonatkozó programozás – nem változnak.

Mit kellene megőriznünk a 2014–2020-as programból?

A jelenlegi, különösen a gazdasági válság megoldása iránti igénnyel jellemezhető program létrehozása után két és fél évvel levonhatunk néhány tanulságot. Az öt európai strukturális és beruházási alap közös programja, valamint ezek összehangolása az Európa 2020 stratégia prioritásaival a költségvetési korlátozások időszakában, a nagyobb hatékonyság iránti igényre adott válaszként valósult meg. Szigorúbb ellenőrzéseket és feltételeket vezettek be a beavatkozási eszközök hatékonyságának biztosítása érdekében, az „okosabb költsékezés” jegyében.

A programmal kapcsolatos másik feltűnő tény a „területi kohézió” célkitűzés-ként történő bevezetése, vagyis az, hogy új eszközök biztosítása révén különös figyelmet fordítottak a régiók közötti és a régió kívüli szintekre (városi, helyi és makrorégiók).

Az Európai Bizottság első jelentését¹ 2015 végén készítette el. A szöveg megjegyzi, hogy a kohéziós politika nem tudta megakadályozni, hogy a válság „elsöpörje mindazt a haladást, amelyet számos európai régió és tagállam 2000 óta a gazdasági konvergencia terén elért”, valamint azt is elismeri, hogy az elégtelen támogatás nem eredményezhet valódi újraelosztási politikákat.

Ezzel szemben pozitívként említeném meg, hogy a pénzüsszegek jellegzetes – egyesek szemében túl merev – kezelése lehetővé tette, hogy egyfajta „párnaként” működjenek, és esetenként áthidalják a nemzeti állami beruházások kudarcát. Az új területfejlesztési eszközök, mint például az integrált területi beruházás, a fenntartható városfejlesztési stratégiák és a közösségvezérelt helyi fejlesztések opcionális igénybevétele azt jelzi, hogy ezek lényegében kísérleti eszközök.

Fabrizio Barca területi alapú szociális menetrendje² szerint a program sikeres abban, hogy a régiók jobban kezelik az esb-alapokat, mivel minden típusú terület számára a közösségvezérelt helyi fejlesztéseket helyezi előtérbe, és felismeri a gazdasági teljesítményhez nem kapcsolódó célkitűzések létezését (pl. az energiarendszer vagy a környezet átalakítását). Ugyanakkor azonban nem történt előrelépés a társadalmi kohézió, pontosabban a foglalkoztatás és a szegénység terén. Nagyon kevés javulás tapasztalható a „jó kormányzás” terén is annak ellenére, hogy az eljárások bonyolultsága csökkent, és az ágazati szakpolitikák területi alapúvá tétele helyett a kohéziós politikát „ágazasították”.

¹ A Bizottság közleménye (2015. december 14.) „A munkahelyteremtést és növekedést támogató beruházások – Az európai strukturális és beruházási alapok hozzájárulásának maximalizálása”, COM(2015) 639 final

² F. Barca: Egy megújult kohéziós politika menetrendje, 2009.

Milyen kihívásokkal kell szembenéznie a kohézióknak 2020 után?

A jelenlegi geopolitikai káoszhoz nem szabadna elvonni a figyelmet a megváltozott EU belső kohéziójának szükségességéről. Ezek az igények nem pusztán szociális jellegűek, szakmai tevékenységhez, jövedelemhez vagy az egységes piaccal járó következményekhez köthetőek, hanem egyre inkább társadalmi jellegűek: azaz az emberek életkorához, kultúrájához, egészségéhez, végzettségéhez stb. kapcsolódnak. A területi dimenzió a békés együttélés hivatkozási pontjaként egyre fontosabbá válik, mivel a társadalmi kohézió mögött álló intézmények és mechanizmusok többségét vagy leépítették (munkahely, iskola, vállalkozások stb.), vagy pedig eltűntek.

Így a kis régiók és területek (városnegyedek vagy vidéki térségek) közötti különbségek nem pusztán a gazdasági verseny és az innovációs profiljuk miatt léteznek, hanem az életkörülmények, a társadalmi

harmónia, valamint demokratikus intézményeik általános állapota miatt is.

Ezenkívül a területek szűkös természeti erőforrásokhoz való egyenlőtlen hozzáférése és az éghajlati változékonyság azt is jelenti, hogy 2025-re döntő szakasz érhető el a területek és a lakosság fokozatos bevonásában az ellenálló képesség biztosítása érdekében.

Következésképpen szükség van a következőkre:

- a pénzüsszegek jelentős részét (kb. 30%-át) nem az egy főre jutó GDP, hanem az európai társadalmi haladás mutatója (European Social Progress Index, EU-SPI) alapján kellene odaítélni;
- felül kell vizsgálni a beruházási prioritásokat oly módon, hogy több prioritást kell felállítani a fiatalok beilleszkedése, a kirekesztés megelőzése, az ellenálló képesség fokozása, az életkörülmények javítása, a részvételi demokrácia és

a szociális innováció, valamint a digitális technológiára épülő kreativitás terén;

- meg kell erősíteni és szilárdítani az integrált területfejlesztési eszközök használatát azok kötelezővé tételével;
- az egyedi célkitűzésnek minősülő jelleg mellett a regionális beruházási programok végrehajtásának módszereként elő kell mozdítani a területi versenyt a városi és vidéki térségek, a tengerparti és hegyvidéki területek, valamint a helyi hatóságok között. ■

TOVÁBBI INFORMÁCIÓK

Notre Europe –
Jacques Delors Institute:
www.delorsinstitute.eu/1-Home.htm